

Vargha Bálint

Adóalap-elvonási tünetek?

Áttekintés az offshore tőke kiáramlásáról

ÖSSZEFOGLALÓ: A cikk az offshore joghatóságok definíciójáról, történeti formáiról, az oda irányuló tőkeáramlás természetéről és mértékéről, nemzetközi közjogi implikációjáról, Magyarország érintettségéről, az uniós és hazai szabályozás fő vonalairól és a számvéveszéki ellenőrzés egyes útjairól elérhető információkat tekinti át. Az áttekintés az offshore jelenségét a globális politikai gazdaságtan szempontjából is megkísérli elhelyezni. A cikk elsősorban olyan angol nyelvű szakirodalmi források áttekintésére támaszkodik, amelyek nemzetközi összehasonlításban vizsgálták. Az offshore joghatóságok kielégítő meghatározása és a vagyon érintettségének számszerűsítése a téma egyik jelentős kihívása. A már elvégzett számítások ugyanakkor sokat mondanak: a közepesen fejlett, külső adósságot felhalmozó országok az adósságállományuk mértékét meghaladó offshore célpontú tőke kivonás alanyai lehetnek. A jelek arra utalnak, hogy az offshore a fejlődő országokból kifelé áramló tőkemozgás egyik speciális esete, miközben a fejlett országokban is jelentkeznek annak hátrányos következményei. Magyarországot a nemzetközi gazdasági kapcsolatokban elfoglalt relatív pozíciójából adódóan is hátrányosan érinti az offshore jelenség. A szabályozások az offshore-t visszaszorítani nem, legfeljebb célországai szerint átrendezni tudták. Annak ellenőrzésére így is van lehetőség azonban, hogy az állam illetékes szervei mit tesznek meg az offshore eszközökkel rendelkező adóalanyok felkutatása érdekében.

KULCSSZAVAK: offshore, adó, politikai gazdaságtan, tőkekiáramlás

JEL-KÓD: F21, F32, F39, F42

Az offshore joghatóságokba áramló jövedelmek, vagyonok témája évről évre, elszórt információk vagy botrányok ürügyén kerül az érdeklődés homlokterébe, úgy a fejlett országokban, mint a perifériákon.

2013-ban a ciprusi bankbetétek elkobzása, hívta föl a figyelmet az egyik EU-tagállamba menekített orosz vagyonra (Kuznetsov, 2013), ugyanebben az évben 2 millió Brit-Virgin-szigeteki offshore műveletről szóló email szivárgott ki. Ehhez hasonló eset legutóbb a „Panama Papers” néven ismert dokumentumok szelektív nyilvánosságra hozása. A téma megjelenését a nyilvánosságban politikai, szabályo-

zási válaszok is követik. Az „offshore-botrányokat” követő szabályozási kísérletek a jelenséget jelenlegi tudásunk szerint nem számolták föl, csupán az egyes offshore-ok között strukturálódhatott át a pénzáramlás. Az időlegesen megélénkülő közérdeklődés sem eredményezi azt, hogy naprakész és teljes körű statisztikai minőségű információ, rendszerszintű kutatások, szisztematikus közpolitikai eszközök állnának ennek nyomán rendelkezésre. Ellenkezőleg.

Az offshore államok fogalma alatt sok eltérő méretű, helyzetű országot értenek, és még arról is megoszlanak a vélemények, hogy káros vagy – a piac útján koordinált kapitalizmus – elfogadható jelenségével állunk e szemben, ahogyan nincs egyetértés abban sem, mely or-

Levelezési e-cím: balinttamsvargha@gmail.com

szágok a valódi kárvallottjai és melyek a haszonélvezői az ilyen típusú tőkemozgásnak. Magyarországon – mint cseppben a tenger – ezek az ellentmondások jellemzik a téma bemutatását. Miközben sorra jelennek meg – a jól megalapozott számítások bemutatását mellőző – nagyarányú tőkekiáramlásról szóló adatok, a hivatalos statisztikai érzékelésben, az akadémiai tudás érdeklődésének homlokterében, a kormányzat és a közigazgatás szintjén a pontos statisztikai összegzésre irányuló törekvések és a leküzdést szolgáló érdemi lépések még nem láthatók.

MI AZ AZ OFFSHORE?

A napóleoni háborúkat lezáró bécsi kongresszus 1815-ben elismeri Svájc semlegességét. Ezzel megszületett az egyik első „offshore” joghatóság, amely az Európán belüli tőkekimenekítések célpontjává vált, Svájc 1934-ben teljesítette ki a banktitok ma ismert és sokáig modellértékűnek számító formáját is (HELVEA, 2009). Monaco 1868-óta nem ismeri a jövedelmek adóztatását. Britek és kanadaiak először 1936-ban létesítenek a Bahamákon befektetési intézményeket. Az offshore angol kifejezés eredeti jelentése: parton túli, nyíltvízi, (ország)határon túli. Az offshore kifejezés viszonylag későn, a ’80-as évektől vált használatossá a ma ismert pénzügyi értelemben, a jelenséget tárgyaló irodalmat pedig az egységes definíció hiánya jellemzi (Cobham et al., 2015; Murphy, 2009). Az, hogy melyik államot vagy joghatóságot nevezünk offshore-nak, nem minőségi, csupán fokozati különbségtétel kérdése, egyesek szerint akár az Egyesült Királyság is ide tartozhat, hiszen pénzügyi szektora túlméretes (McClendon, 2010).

1 Az Offshore Pénzügyi Központ OPK (*Offshore Financial Center/OFC*)¹ kifejezés használata a nyolcvanas évektől váltja le a *tax haven*/adóparadicsom terminust. OPK

alatt olyan államot/nemzetgazdaságot értenek, amelynek

- pénzügyi szektora aránytalanul nagy a saját lakossághoz képest, (McClendon, 2010; Zoromé, 2007; Sinha-Srivastava, é.n.) pénzügyi szektorát külföldi honosságúak irányítják (Davis, 2008),
- arra specializálódott, hogy külföldiek befektetési eszközeit vonzza be, (Cobham et al., 2015),

ennek érdekében

- speciális bank- és üzletititok-szabályozások vannak érvényben,
- illetve tudatosan alkalmazhat olyan bevándorlási, állampolgársági, letelepedési szabályokat, amelyek útján a befektetéseket bevonzza (Van Fossen, 2015).

Az első feltételt jól mutatja egy szélsőséges eset: a Kajmán-szigetekre irányuló portfólióbefektetések mérete 424-szer nagyobb, mint az ország teljes éves GDP-je (Foad, 2012). Az elhíresült példa szerint egyetlen Kajmán-szigeteki címre, mintegy 12 000 vállalat van bejegyezve (Pogátsa, 2016). A meghatározás többi elemében azonban már tetten érhető, hogy viszonylagos és további mérleget igénylő kritériumokat tartalmaz: „aránytalanul nagy” „speciális szabályozások”, „tudatos alkalmazás”.

2 A régebbi keletű adóparadicsom, kifejezés nem feltétlenül esik egybe az OPK-val. Az adóparadicsomokban általában

- nincs vagy csekély az adószint,
- nincs érdemi információcsere más államokkal,
- a bejegyzett cég nem ott végez érdemi gazdasági tevékenységet. (OECD, 1998)

Összegezve elmondhatjuk, hogy míg minden OPK-adóparadicsom, addig nem minden adóparadicsom OPK.

3 *Secrecy Jurisdiction* (titoktartó joghatóság) alatt olyan államok jogrendszerét értik, amely a külföldi honosságú jogalanyok számá-

ra és javára alkot szabályokat, amelyek megvédik a külföldi jogalanyt attól, hogy más állam szervei azonosítsák.

4 Újfajta definíciós kísérletet jelent a *Tax Justice Network* által kidolgozott Pénzügyi Titok Index (*Financial Secrecy Index*, FSI), az FSI nem vagylagos kritériumokat állít fel, hanem a pénzügyi átláthatóság spektrumán, 15 kritérium vizsgálata segítségével helyezi el az egyes országokat 0–100-as pontskála segítségével (Secrecy Score: 0=teljes átláthatóság, 100=nincs átláthatóság), majd ezt súlyozza (GSW=globális részesedés a pénzügyi szolgáltatások nyújtásából). Az összefüggést az 1. számú egyenlet mutatja be.

$$(1) \quad FSI_i = \text{Secrecy Score}_i^3 \times \sqrt{GSW_i}$$

5 Egyes offshore-ok által biztosított anonimitás mértékét méri a baseli pénzmosás elleni index (*Basel Anti Money Laundering Index*=AML vagy BAML), ez a pénzmosás és illegális tevékenységek/terrorizmus finanszírozásának kockázatát állapítja meg országonként, 14, az állami szabályozási környezetet vizsgáló indikátor alapján.

6 NCCT (*Non Cooperative Countries and Territories*) Az 1989-ben létrehozott kormányközi szervezet, a *Financial Action Task Force*, a FATF évi három alkalommal közzéadott dokumentumban határozza meg az úgynevezett „magas kockázatú, nem együttműködő” joghatóságokat, amelyek a pénzmosás/terrorizmus finanszírozása² ellen megítélésük szerint elégtelen intézkedéseket tesznek. A FATF-lista mára mindössze kilenc, nagyrészt politikailag izolált országot foglal magában.

7 „EU-lista”: Az Európai Bizottság 2015. június 17-én hirdette meg a tisztességes és hatékony társaságiadó-rendszerről szóló akció-

tervét. Ennek keretében közölt egy olyan 30 országból álló listát is, amely a legalább tíz tagállam „feketelistáján” szerepel, mint nem együttműködő joghatóság. A Bizottság listája természetesen nem tartalmaz EU-tagokat (Nagy-Britannia, Luxembourg), de szerepel rajta számos karibi ország mellett Monaco és Andorra is. A tagállami „legkisebb közös többszörös” folytatásaként a Bizottság azt tervezi, hogy önállóan meghatározott kritériumok alapján kialakított lista elkészítését kezdeményezi.

8 Az OECD 2000-ben 47 káros preferenciális adórendszert azonosított az OECD tagjai körében. 19-et ezek közül azóta eltöröltek, 14-ben változtatások történtek, 13-ról később megállapították, hogy azok nem károsak.

Az 1. táblázat az OECD által használt főbb kritériumok, az IMF (2000) munkadokumentumában említett szempontok, valamint a Zoromé (2012) által javasolt definíció áttekintését nyújtja. Természetesen ezen meghatározások is tartalmaznak olyan elemeket, amelyek mérlegelés kérdései, például: „aránytalan” méretű pénzügyi szektor.

FEKETELISTÁK

Az offshore joghatóságok egy másik pragmatikus meghatározását nyújtják az egyes nemzetközi szervezetek által végzett proskribálások. A nyilvánosságban a legismertebb ilyen OPK-k a Bermuda, Brit Virgin-Szigetek, Kajmán-szigetek, Jersey, Luxembourg, Bahamák, Mauritius, Gibraltár.

1998-ban indította el az OECD a káros adóverseny elleni kampányát, amely az adóparadicsomok kritériumait is meghatározta. Az OECD 2000-ben 47 offshore-nak tekinthető joghatóságot azonosított, az IMF is készített egy 26 országra kiterjedő listát (IMF, 2014). A minősítés azonban merev, az adózási

AZ OECD ÁLTAL HASZNÁLT FŐBB KRITÉRIUMOK, AZ IMF MUNKADOKUMENTUMÁBAN EMLÍTETT SZEMPONTOK, VALAMINT A ZOROMÉ (2012) ÁLTAL JAVASOLT DEFINÍCIÓ

OECD	IMF	Zoromé
Nincs, vagy csak névleges mértékű adókötelezettség van.	Különösen nagy számú, külföldiek számára szolgáltatást nyújtó pénzügyi intézet.	Az OPK olyan ország vagy joghatóság, amely olyan mértékben nyújt pénzügyi szolgáltatást külföldi honosságúaknak, amely nemzetgazdasága méretéhez és finanszírozási igényéhez képest aránytalan.
Hatékony információcsere hiánya	A nemzetgazdaság pénzügyi közvetítőrendszeréhez képest aránytalanul nagy mértékű külföldi eszközök és kötelezettségek.	
Transzparencia hiánya	A következő feltételek egyikének, vagy mindegyikének fennállása:	
Tényleges tevékenység hiánya	<ul style="list-style-type: none"> • alacsony vagy nulla adószint, • mérsékelt, vagy könnyű pénzügyi szabályozás, • banktitok, • anonimitás. 	

Forrás: OECD, IMF, Zoromé

környezetet (OECD, 2000) vagy a pénzügyi szolgáltatások határon átnyúló jellegét vizsgálja (IMF). Az elmúlt években az ezen listákon szereplő „nem kooperatív” államok köre jelentősen szűkült. Az OECD 2000 és 2002 között 31 ország formális elköteleződését elfogadta és eltávolította őket a listáról. A következő felsorolás (Foad, 2012) a két szervezet 2009–2011-es offshore listáját összesíti.

Országok, amelyek az OECD és az IMF listáján is megtalálhatók: Andorra, Anguilla, Aruba, Bahamák, Bahrain, Barbados, Belgium, Belíz, Brit Virgin-szigetek, Brunei, Kajmán-szigetek, Cook-szigetek, Costa Rica, Curacao, Ciprus, Djibouti, Dominika, Francia Polinézia, Gibraltár, Grenada, Guernsey, Hong Kong, Írország, Man szigete, Jersey, Libéria, Lichtenstein, Luxemburg, Macao, Málta, Marshall-szigetek, Mauritius, Monaco, Montserrat, Nauru, Holland Antillák, Új-Zéland, Niue, Panama, Fülöp-szigetek, Pitcarin-szigetek, Samoa, San Marino, Seychelles-szigetek, Szingapúr, Sint Maarten, St.

Kitts és Nevis, St. Lucia, St. Vincent, Svájc, Törökország és Caicos, Uruguay, Vanuatu.

Országok, amelyek csak az IMF listáján nem szerepelnek: Ausztria, Belgium, Bermuda, Guatemala, Magyarország, Kiribati, Lettország, Maldív-szigetek, US-Virgin-szigetek.

A Tax Justice Network 2013-ban és 2015-ben is közzölte FSI-listáját. A felmérés 82, illetve 92 joghatóságot indexált a 0–100-as pontrendszere segítségével. Az FSI Index megerősíti, a hagyományosan offshore-ként számon tartott országokat, de azt is, hogy meghatározó módon a fejlett világban, a centrumországokban is működnek offshore joghatóságok. A feketelista első helyén szerepelnek a brit koronához tartozó területek, de az Egyesült Államok is a hatodik, míg a nyolcadik legkevésbé átlátható Németország.

A 2. táblázat a 2013-as és 2015-ös FSI, Secrecy Score és BAMLI-indexek segítségével állítja sorba a 10 leginkább meghatározó (legkevésbé átlátható, legnagyobb súllyal offshore tevékenységet nyújtó) országot. Jól lát-

**A 10 LEGKEVÉSBÉ ÁTLÁTHATÓ,
LEGNAGYOBB SÚLLYAL OFFSHORE TEVÉKENYSÉGET NYÚJTÓ ORSZÁG**

Helyezés	Secrecy Score	FSI	FSI	BAMLI	BAMLI
	2013	2013	2015	2013	2015
1	Samoa	Svájc	Svájc	Szomália	Irán
2	Vanuatu	Luxembourg	Hong Kong	Afganisztán	Afganisztán
3	Seychelle-szigetek	Hongkong	USA	Irán	Tádzsikisztán
4	St. Lucia	Kajmán-szigetek	Szingapúr	Kambodzsa	Bissau-Guinea
5	Brunei Darussalam	Szingapúr	Kajmán-szigetek	Tádzsikisztán	Mali
6	Libéria	Amerikai Egyesült Államok	Luxembourg	Irak	Kambodzsa
7	Marshall-szigetek	Libanon	Libanon	Bissau-Guinea	Mozambik
8	Barbados	Németország	Németország	Haiti	Uganda
9	Belíz	Jersey	Bahrain	Eritrea	Szváziföld
10	San Marino	Japán	Egyesült Arab Emirátusok (Dubai)	Myanmar	Myanmar

Forrás: Cobham et al. (2015), valamint TJN és BAMLI 2015-ös adatok nyomán

ható, hogy a pénzügyi szolgáltatások globális súlyszámával is kiegészített FSI-index egészen eltérő országcsoportot tüntet föl leginkább érintettként, mint a csupán szabályozási megoldásokra fókuszáló baseli. A BAMLI-lista olyan országokat is szerepeltet, ahol a pénzügyi szolgáltatások súlya egyáltalán nem jellemző, az ahhoz szükséges infrastruktúra nem is található meg.

Mint említettük a FATF-lista mára csak kilenc, politikailag amúgy is izolált országot foglal magába, köztük Észak-Koreát, Iránt.

1977 óta több tanulmány, illetve nemzetközi szervezetek próbálták meg az offshore/adóparadicsom jellegű államokat egyértelműen beazonosítani, ezekről „feketelistát” készíteni. A listák használhatóságát, kimerítő erejét megkérdőjelezi, hogy ezek a kritériumok sosem voltak egységesek, a feketelisták egyes átfedések ellenére eltérnek. Az is megfigyelhető, hogy a nemzetközi együttműködésben

a peremre szorult vagy a Nyugattal egyébként sem szövetségben lévő országok gyakrabban tűnnek fel ezeken a listákon, miközben egyes nemzetközi standardok formális bevezetésével bizonyos országok könnyedén lekerülhetnek a listákról.

Az offshore ellen felélénkülő kampányok részeként a „feketelisták” sem eredményeztek egyebet, mint az időről időre egy-egy országot vagy adóelkerülési módszert pellengérré állító „offshore-botrányok”, vagyis az offshore jelenségének felszámolása helyett csupán az egyes offshore területek között rendezte át a tőkeáramlást; az egyes offshore területek egymás közti versenyében bizonyulhatott hatásos eszköznek.

A feketelisták hazai használatában kockázatot jelent, hogy a pénzmosás ellenes törvény alkalmazásában a NAV a rendkívül szűkre szabott FATF-lista alapján tartja számon a nem együttműködőnek tartott országokat. Az

LMP törvényjavaslata is csupán a „legkisebb közös többszörös” elvén működő európai listát tette volna a jogrendszer részévé, lásd erről bővebben: „Az offshore-al kapcsolatos egyes szabályok” részben.

AZ OFFSHORE GAZDASÁG MÉRETE

Az offshore meghatározásának bizonytalanságából következik, illetve további bizonytalanság forrása maga, az offshore gazdaság szám-szerű méretére vonatkozó kérdés problémája. Az offshore lényege a vagyonelejti gyakorlat alkalmazása, fontos eleme a titkosság, ezért annak mértéke is nehezen felbecsülhető. Az offshore nagyságrendjére utaló adatok elsőként a nyolcvanas évektől a globális nemzetközi kereskedelem mérlegében található egyensúlytalanságok,³ valamint az egyes offshore államokhoz közel eső területek abnormális készpénzfelhasználása (Henry, 2012c) voltak.

Az USA évente elmaradó adóbevételeinek ötöde, közel 100 milliárd USA dollár lehet offshore konstrukciók által az adózás alól elvonva. Az Európai Bizottság az unió egészét érintő adóelkerülést és adó meg nem fizetését 1 ezer milliárd euróra-ra teszi (Sikka – Willmott, 2013).

Henry kumulált offshore vagyon modell alapján készült becslése szerint 2010-re globálisan 21 ezer milliárd USA dollár vagyon található offshore-okban, míg a 139 vizsgált származási országnál ez 7,3–8,3 ezer milliárd USA dollár elvándorolt tőkét jelent (Henry, 2012a).

Foad szerint 2008-ban 6,1 ezer milliárd USA dollár értékű portfólióbefektetést végeztek az OECD által azonosított OPK-kban. Ez az összeg akkora, mint a Németországban, Japánban, Franciaországban és Olaszországban befektetett pénz összesen (Foad, 2012).

Zucman szerint a világ pénzügyi megtakarításainak, mintegy 8 százaléka, 7 és fél ezer mil-

liárd USA dollár pihen jelenleg offshore pénzügyi központokban (Zucman, 2013; 2015).

A Helvea adatai szerint 2008-ban 2,2 ezer milliárd svájci frank lehet a külföldiek által svájci számlákon tartott összeg, míg az EU-ból származó, svájci számlákon kezelt mintegy 1 ezer milliárd svájci frank 80 százaléka lehet nem vallott jövedelem, Gaggero becslése szerint az Argentín állampolgárok által külföldön tulajdonolt vagyon 85 százaléka lehet adózatlan. (Meinzer, 2012)

Pogátsa közli, hogy a 2007-ben Indiába áramló működő tőke 43 százaléka Mauritiusról érkezett, a Kínába irányuló működő tőke legnagyobb forrásországai pedig Hongkong és a Brit Virgin-szigetek voltak (Pogátsa, 2016).

AZ OFFSHORE KONTEXTUSA

Az offshore gyakorlatokat elítélő érvek szerint, az offshore torzítja a pénzügyi folyamatokat, aláássa az adórendszerek integritását, rontja az adómorált, átalakítja a közteherviselés arányait a nem mobilis források (munka, fogyasztás, ingatlan) irányába. (OECD, 1998, 16. oldal) A transzferárazás alkalmazásakor, – mivel a GDP az egyes cégek hozzáadott értékének összege – a hivatalosan mért bruttó nemzeti össztermék is eltérhet a valóságostól. Pogátsa szerint, ha az aggregált hozzáadott érték a (GDP) a valóságban nagyobb, mint amit a transzferárazás utáni hivatalos statisztikák mutatnak, akkor a termelékenységnek és a béreknek is nagyobbaknak kellene lenniük. (Pogátsa, 2016) Az offshore-ok elfogadhatósága mellett érvelők szerint az offshore növeli a közjót, mert optimalizálja a befektetéseket és a tőkeallokációt, könnyíti a nemzetközi tőkeáramlást. Az offshore a világ pénzügyi rendszerének legitim szereplője, hiszen az USA FSC-rendszere,⁴ külföldi segélyezési politikája az Egyesült Királyság karibi befolyási övezetében is támogatja az offshore jelenlétét.

Az offshore területek közelsége élesíti a banki versenyt és a banki versenyképességet (Rose, 2006), és kedvező hatásokkal lehet a kamatokra. Létezik olyan okfejtés, amely az offshore versenyelőnyét az adószint további csökkentése mellett érvként használja (Kudrle, 2013). Mások szerint a 2000-es évek szabályozási kezdeményezéseit követően, már kevésbé van lehetőség pénzt mosni offshore-on keresztül (McClendon, 2010).

Az offshore megítéléséhez kapcsolódó érveket érdemes annak áttekintésével elhelyezni, milyen feltételek mentén megy végbe az offshore típusú tőkeáramlás és, hogy azonosíthatunk-e az egyes (illegális) tőkeáramlási módokon túlmutató rendszerszintű hatásokat is?

Az offshore-ba menekülő tőke magatartásának mozzanatát általában mikroökonómiai racionalitás mentén szokás magyarázni/igazolni: Ilyen ok lehet a tőkekimenekítés általában, az állami kisajátítástól való félelem, a törvényes öröklés szabályainak megkerülése, a részvénykibocsátás szabályainak megkerülése, hitelezői fedezetelvonás, adóalap-elvonás, a pénzügyi eredmény manipulációja, a kártérítési felelősség alóli mentesítés, regisztráció (hajózási/légiforgalmi vállalatok) kihasználása. (McClendon, 2012; Foad, 2012)

A globális politikai gazdaságtan kontextusában azonban látszik az is, hogy a fejlődő (perifériás/félperifériás) országok offshore tőke kiáramlásának megerősödése időben egybeesik azok adósságpályájának felfutásával (Henry, 2012a), valamint a centrumországokban végbemenő neoliberális közpolitikák térnyerésével, illetve az ezzel kéz a kézben járó finanszírozással.

Az 1970-es évek olajárrobbanása az OPEC-országok dollármegtakarításainak növekedését okozza, az olajdollárok megjelenése elősegíti az európai és globális pénzügyi piacok bővülését. Ezzel párhuzamosan a magas olajárak a globális kereslet csökkenését okozzák, amely súlyosan érinti a félperifériás/perifériás gazdaságok (köztük Kelet-Európa) nyugati exportjá-

nak lehetőségeit is. A csökkenő export, az olaj ára miatt megdráguló import és az olajdollárok miatt olcsó pénzügyi források erőteljesen hozzájárultak ezen gazdaságok eladósodásához. Az 1970–1980-as évektől a dél-amerikai és kelet-európai, felzárkózási politikákat folytató perifériás államok tehát eladósodnak. Az olajválságot követő amerikai monetáris kiigazítás, a Volcker-sokk (Varoufakis, 2011) után adósságuk pedig nehezen kezelhető kamatterhekkel nő.

Perverz tőkeáramlás?

A (fél)perifériás helyzet egyik jellemzője a tőkeínség. Eközben egyes világgazdasági ciklusokban a magas tőkekoncentrációjú országokból a süllyedő profitráták, a relatíve magas élőlétszámok és költségek és közterhek elől a tőke – különböző formákat öltve, (hitel, FDI) és jövedelmezőbb megtérülést keresve – a perifériákra áramlik. Ennek nyomán gazdasági növekedés és beruházások éppúgy megjelenhetnek, mint pénzügyi buborékok. Ezeket a periódusokat – a függőségi elméleteket figyelmen kívül hagyva – sok esetben a felzárkózással azonosítják: úgy vélik, hogy a fejletlenebb gazdasági térség felzárkózott a fejlett centrumhoz.⁵

Ezeket a szakaszokat az is jellemezheti, hogy eközben végbemegy a világgazdaság újraszakosodása is és a perifériákon megjelenő termelési formák már nem dominálják a centrum gazdaságát. Az is általános minta ugyanakkor, hogy a tőkebeáramlás periódusai nem tartanak örökké, egy idő után a repatriált profitok és kamatok nagysága meghaladja a tőkebeáramlás mértékét. Ha elfogadjuk, hogy a hitel- és működőtőke-beáramlással párhuzamosan a tőketulajdonosok a félperiférián ennek egy részét offshore joghatóságokba menekítik, akkor a visszaáramló profitok és kamatok mellett a perifériát sújtó tőkekiáramlásnak egy újabb formáját azonosíthatjuk. Tehát globális politikai gazdaságtani megközelítésben az offshore

tőkekiáramlás jelenségében a tőkeszegény és eladósodott nemzetgazdaságokból áramlik a tőke a gazdag és hitelező pozícióban lévő pénzügyi intézmények/gazdasági térségek felé (Henry, 2012b). Mindez fontos kiegészítése a közgazdaságtan hagyományos hipotézisének, amely szerint a tőkét a magas tőkekoncentrációjú országok exportálják a szegényeknek és ez idővel az egyenlőtlenségek mérséklődéséhez vezethet. Az ezzel fordított irányú folyamatot nevezhetjük „perverz tőkeáramlásnak” [(*perverse flow of capital*) (Prasad et al., 2007)]. Ennek eredménye nem az egyenlőtlenségek mérséklődése, hanem az előnyök és elmaradottságok kumulálódása, újratermelődése⁶ lehet. Miközben a kilencvenes évektől az eladósodás súlya alatt a kelet-európai országok jóléti rendszereiket leépítik, termelőkapacitásaikat privatizálják, a korábbi állami tulajdon és állami jövedelmek jelentős része magánszemélyek kezében összpontosult. Az új tulajdonosok pedig részben a centrumországokhoz kötődő offshore-okba rejtve azt, elvonták az adott nemzetgazdaság adóigazgatása alól. A jelenség veszteséinek és nyerteseinek képét árnyalja Palan, aki azt hangsúlyozza, hogy a fejletlen országokból kiáramló tőke, a függőségi elméletek hagyományos várakozásával szemben, nem hozza előnyösebb helyzetbe a fejlett világot sem, hiszen az offshore befektetési eszközök ennek hatókörén kívül esnek. Az offshore a fejlett országokat is hátrányosan érinti az adóalap szűkülésén, a növekvő egyenlőtlenségeken keresztül. Mindez, többek között, az európai demokratikus konszenzus felbomlásához is hozzájárul, hiszen a magas jövedelmű csoportoknak nem kell engedményeket tenniük a saját kormányukkal szemben, valamint az OPK-hoz való könnyű hozzáférés hátrányosan érinti a hazai pénzügyi piac kialakulását (Palan, 2012).

Henry szerint a hetvenes évektől a hitelek formájában a perifériákra beáramló tőkével egy időben ezekből az országokból nagymértékű tőkekiáramlás figyelhető meg a fejlett

országokkal függő helyzetben lévő offshore központokba. A tanulmány, az általa vizsgált 139, közepesen fejlett, (fél)perifériás, „adós” országot vizsgálva, megállapítja, hogy azokból 2010-re mintegy 7,3–9,3 ezer milliárd USA dollár tőke gyűlt össze offshore pénzügyi központokban. Ugyanez a 139 ország, mintegy 4,08 ezer milliárd USA dollár külső adósságot halmozott föl (Henry, 2012b). Vagyis, ha a becslés helytálló, ezek az országok nem nettó adós pozícióban vannak, hanem akár többletesek is lehetnek. Zucman mindezeknek részben ellentmond, szerinte – csak az eurózónára elvégezve a számításokat – a nettó adós eurózóna (számba véve az onnan offshore-ba menekült eszközöket) valószínűleg nettó hitelező (Zucman, 2015).

Az elsősorban a transzferázás gyakorlatára támaszkodó számítás szerint a fejlődő országokból szabályellenes módon kiáramló tőke a 2004 és 2013 közötti időszakban reálértéken összesen 7,8 ezer milliárd USA dollárt tett ki, amely évi 6,5 százalékos növekedést jelentett. Ez csak a pénzügyi válságot követő években esett vissza valamelyest (Kar-Spanjers, 2015). A nemzetközi segélyezéssel összefüggésben kimutatták, hogy a legszegényebb országok 120 milliárd USA dollár segélyben részesülnek a G20-országoktól, eközben mintegy 1 ezer milliárd USA dollár veszteség is érheti őket a jogszerűtlen tőkekiáramlás miatt (Sikka – Wilmott, 2013).

Meinzer és Palan áttekintését összegezve az offshore a globális Dél (alacsony és közepes jövedelmű országok) és a globális Észak (magas jövedelmű országok) viszonylatában az 1. ábra szerinti egyenlőtlenségeket termeli újra.

Financialisáció

Mint láttuk a (fél)perifériák eladósodása, majd az ezt követő FDI függő pálya kialakulása összefügghet az offshore jelenség kiszélesedésével.

AZ OFFSHORE A GLOBÁLIS DÉL (ALACSONY ÉS KÖZEPES JÖVEDELMŰ ORSZÁGOK) ÉS A GLOBÁLIS ÉSZAK (MAGAS JÖVEDELMŰ ORSZÁGOK) VISZONYLATÁBAN

Forrás: Meinzer (2012), Palan (2013)

vel. Arról azonban eltérnek az álláspontok, hogy a financializáció milyen összefüggésben áll az offshore világ kiépülésével. Általános vélekedés, hogy a pénzügyi közvetítő rendszer érdekeinek megfelelően, a szektor tudatos felduzzasztását célozta a pénzügyi intézményrendszerre vonatkozó szabályok lazítása –, amely az offshore intézmények megerősödéséhez is elvezetett. Mások szerint ugyanakkor éppen nem a financializációval együtt járó lazább pénzügyi előírások, hanem már a hatvanas évektől a fejlett országokban az erősödő hiányok mérséklése érdekében az adóalapok kiszélesítése, az adóterhek növelése, a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szabályok szigorítása, valamint a legtöbb nemzeti valuta konvertibilissé válása, együttesen járul hozzá az offshorejelenség kiszélesedéséhez (Sinha-Srivastava, é.n).

Szuverenitás

A politikai gazdaságtani összefüggés az államközi viszonyok dimenziójában úgy jelenik meg, hogy az OPK egy „szuverenitás üzlet” bonyolítója, amely a beérkező befektetési eszközökért cserébe a titok és az anonimitás állami garanciáját nyújtja. Ez gyakran abban a konfliktusban ölt testet, hogy a „szuverenitás üzletben” szolgáltatásokat nyújtó kisállamokat mutatják be úgy, mint amelyek az offshore jelenség okozói, és amelyeket szigorúbb szabályokkal a nagy államoknak kell kooperatív magatartásra kényszeríteniük. A G20, FATF, OECD szabályozási kezdeményezések – miközben illeszkednek a 2008 előtti trendbe, amely nemzetközi standardizációval és jogi egységesítéssel adresszált problémákat – lényegében ezt a felfogást követik. Ez a törekvés az

OPK-ba áramló befektetéseket nem politikai gazdaságtani jelentőségüknek megfelelően nevezi meg, hanem a szankcionálás érdekében olyan szókinccset használ (pénzmosás), amely a kriminalitás zónájába tolja a jelenséget. Az OPK-k és az adóversenybe beszálló kisállamok szempontjából mindez úgy jelenik meg, hogy a fejlettebb és nagyobb befolyással rendelkező országok fenyegetik a szuverenitásukat (Van Fossen, 2015, 158. oldal)

Ráadásul az OPK-k által biztosított infrastruktúrának csak egy része köthető az adott offshore állam szuverenitásjogosítványaihoz. Az infrastruktúra jelentős része az „offshore ipar” szolgáltató szektorában található private banking szolgáltatók, ügyvédi iroda, könyvelő, adótanácsadó intézményeket jelenti (Sikka – Wilmott, 2013). Ezeknek a tulajdonosi háttere sok esetben az offshore vagyonok származási országához kötődik. Csupán az államközi viszonyok szintjét vizsgálva tehát kevés figyelmet kap az a tény, hogy az OPK-k létének haszonélvezői nem egyes államok, nem maguk a kis, vagy nagy országok. Sokkal inkább egy transznacionális tulajdonosi réteg, amely az offshore viszonylatában mind a „nagy”, mind a „kis” államok által felkínált infrastruktúrákat igénybe veszi jövedelme optimalizálásához, valamint – amint azt korábban bemutattuk – az offshore tőkeáramlás vesztesei a kevésbé fejlett gazdasági térségek, ahonnan a tőke elmenekül.

Maga az OPK sem feltétlenül nyertese a mechanizmusnak. Az OPK nagymértékben függővé válik egyetlen szektorától, a pénzügyi szektortól. Ez sokak szerint az egyfajta nyersanyag exportjára felépülő nemzetgazdaságok (nyersanyag-exportőr afrikai országok, Öbölmenti olajexportőrök, Oroszország) átkához (*resource curse, Dutch disease*) hasonló hatásokkal jár. Az adott OPK teljes gazdasága és lakossága nem profitál a pénzügyi szektor sikeréből, mert az egyszektoros gazdaság kiszorító hatást gyakorol a gazdaság többi ágazatára, gyengíti

a vállalkozó szférát, magasabb egyenlőtlenségekhez, volatilis gazdasági teljesítményhez, autoriter politikai berendezkedésekhez, korrupciós és kriminalizálódó közszolgáltatásokhoz való hozzáféréshez vezet.

Az a funkció, amelyet az offshore pénzügyi központok a világgazdaságban ellátnak – egészen a közelmúltig – nem volt feltétlenül tudatos tervezés eredménye. Olyan történeti, jogi előzményeket használt ki a tőkeáramlás, mint a svájci semlegesség, vagy a Brit-birodalom maradványaként továbbélő hálózat (Palan, 2013, 2015). Az azonban egyértelmű, hogy az offshore vagyonelejítés gyakorlatának továbbüzemelésében a globális nagyvagyon egy jelentős része érdekelt.

MAGYARORSZÁG ÉS AZ OFFSHORE

Henry (2012b) adatai nyomán a Magyarországot ért veszteséget 242 milliárd USA dollárban számszerűsítették, a következő lista ezt a veszteséget helyezi el, más országokkal összehasonlítva. (Lásd 3. táblázat)

A lakosság számával arányosítva az összesen kiáramlott 242 milliárd USA dollár azt jelenti, hogy Magyarország a 3. legnagyobb vesztese lehet az offshore tőkemozgásoknak, ezen számítás alapján minden magyarra 24 ezer USA dollár, (körülbelül 7 millió forint) kimenekített vagyon juthat. A részletes adatokat a 4. táblázat mutatja be.

Ez – a népességi és világgazdasági súlyunkat jóval meghaladó mértékben – az egyik legnagyobb offshore vesztesé teszi az országot, nem véletlen, hogy az erre vonatkozó adat bejárta a magyar nyilvánosság nagy részét.

A 2. ábra az offshore-ba menekült vagyon globális megoszlását mutatja a leginkább érintett országok vonatkozásában.

A szezonális hatásoktól letisztított, átlagos, jogellenes tőkekiáramlás mértékéről szóló négy éves időszakot vizsgáló becslés

A MAGYARORSZÁGRÓL KIÁRAMLOTT TŐKE MÉRTÉKE (BESZLÉS)

A legfontosabb offshore központok	A legnagyobb vesztesek Európában	Milliárd \$
Svájc	Oroszország	798
Luxemburg	Magyarország	242
Brit fennhatóságok (Virgin-szigetek, Guernsey, Jersey, Kajmán-szigetek, Bermuda, Granada stb.)	Ukrajna	167
Hollandia	Lengyelország	165
Írország		
Ciprus		
Hongkong		
Szingapúr		

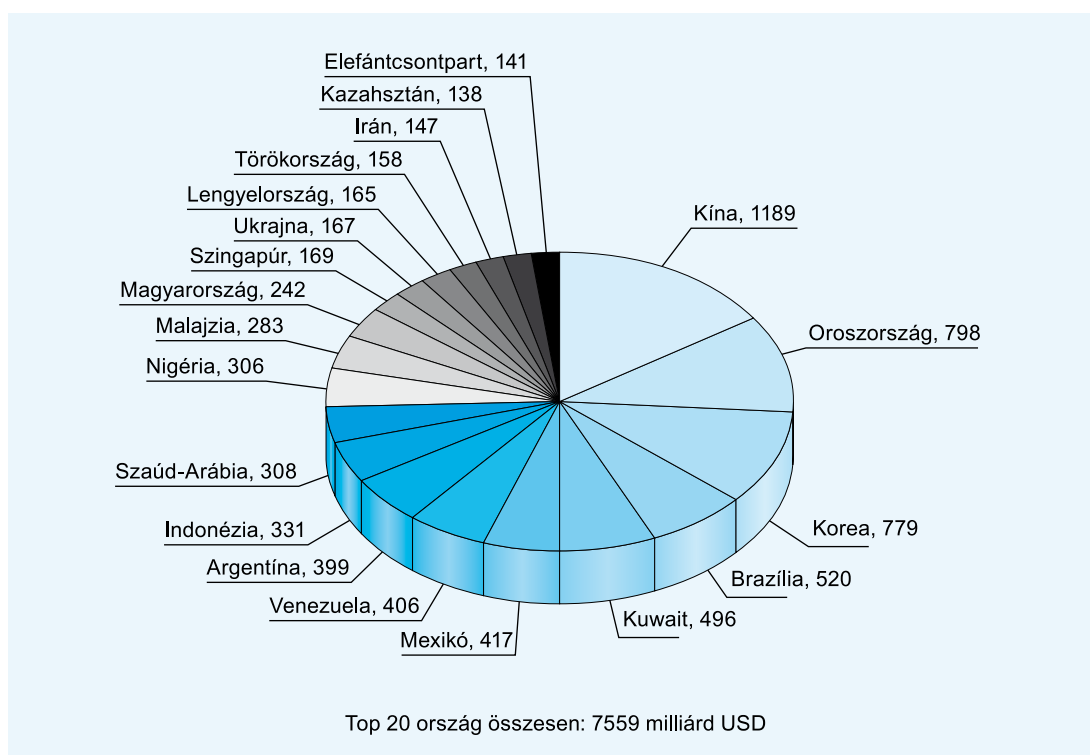
Forrás: Pogátsa (2016), Guardian, Tax Justice Network (2007)

AZ OFFSHORE TŐKEMOZGÁSOK VESZTESEI

Helyezés	Ország	Egy főre eső offshore vagyon (USD)
1.	Kuvait	190 989,60
2.	Szingapúr	37 077,67
3.	Magyarország	24 243,64
4.	Dél-Korea	15 822,72
5.	Venezuela	14 558,23
6.	Szaud-Arábia	10 937,11
7.	Malajzia	10 308,90
8.	Argentína	10 039,00
9.	Kazahsztán	8 996,09
10.	Elefántcsontpart	7 674,30
11.	Oroszország	5 619,36
12.	Lengyelország	4 328,89
13.	Mexikó	3 792,46
14.	Ukrajna	3 607,92
15.	Brazília	2 726,34

Forrás: Privátbankár, <http://privatbankar.hu/ado/dobogos-helyen-magyarorszag-az-egy-fore-juto-offshore-penzek-listajan-249199>

**GLOBÁLISAN A KIÁRAMLOTT VAGYON MÉRTÉKE
(2010-BEN, MILLIÁRD USD)**

Forrás: Tax Justice Network

(Kar – Cartwright-Smith, 2008) szerint hazánk a tizedik legnagyobb vesztese az ilyen jellegű tőkekiáramlásnak (13,5 milliárd USA dollár), amely akkora, mint a négyszer nepe-sebb Lengyelország és alig valamivel kevesebb mint a fele az Oroszországot sújtó ilyen jel-legű tőke kivonásnak. Az adatokat a 3. ábra mutatja be.

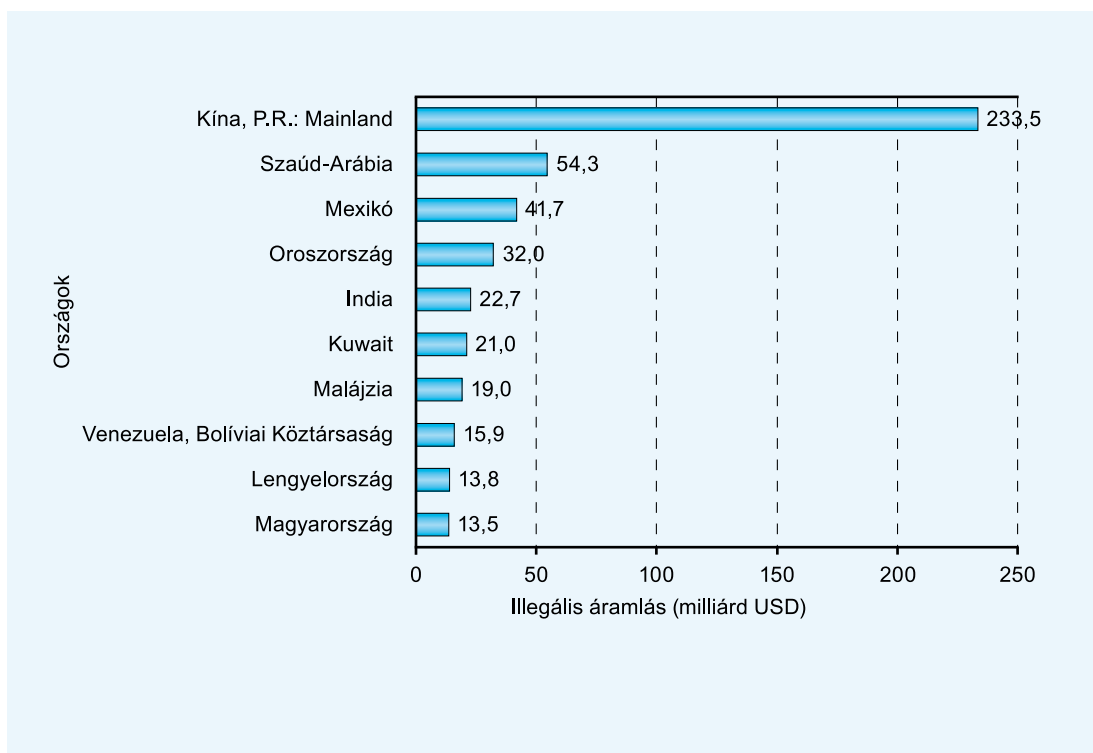
Problémás ugyanakkor, hogy a Magyaror-szágra vonatkozó adatok mögött álló pontos számításokat, módszertanokat, az eredeti for-rásokat, Henry és a Tax Justice Network több vonatkozó tanulmányát sem újságírók, sem akadémikusok nem tanulmányozták, nem vi-tatták, nem vetették össze más forrásból szár-mazó adatokkal. Nem tudjuk, hogy Henry tanulmánya pontosan mely és milyen forrás-

ból származó adatokra támaszkodva határozta meg a Magyarországra vonatkozó számot.

Egyesek a felmérés módszertanát vitatva állítják azt, hogy ekkora összeg csak akkor tá-vozható az országból, ha Magyarországon a kilencvenes években átfolyó posztsovjet ered-etű pénzügyi eszközök is a statisztika részét képezik (D. Kovács, 2012). Ugyanakkor azt is fontos látni, hogy több, egymástól függetlenül és eltérő szemléletben készült tanulmány is előkelő helyen szerepelteti Magyarországot a vesztesek között.

A pontos számítások hiányától itt eltekint-ve és csak az ismertett becslésekből kiin-dulva, Magyarország abszolút értelemben és a lakosság, valamint a GDP arányában is a egyik nagy vesztese lehet az offshore tőkeki-

A 10 LEGMAGASABB ÁTLAGOS NORMALIZÁLT ILLEGÁLIS PÉNZÁRAMLÁSSAL RENDELKEZŐ ORSZÁG, 2002–2006

Forrás: Kar – Cartwright-Smith, 2008

áramlásnak. Ha Henry becslései közel helytállóak, akkor az 1980-as évektől Magyarországról kiáramlott összeg a magyar államadósság két és félszeresét teheti ki.

Mivel Magyarország részt vesz a közép-európai adóversenyben, így elméletileg természetesen hazánk nem csak vesztesként lehet érintett, hiszen bizonyos adónemek és alacsony adókulcsok, a társasági adó, helyi iparüzési adó szintje egyes vállalatirányítási központok hazánkba telepítésében is szerepet játszhatott. A *Cekia*, cseh gazdasági tanácsadó, valamint a *Hospodáreství Noviny* szlovák lap szerint 2012-től szlovák és cseh cégek is létesítettek Pest-megyei fióktelepeket, mert alacsonynak találták a magyar társasági-, osztalék- és jogdíjadóterheket. Egyes magyar településeken

– mint például Csomád és Újlengyel – nem kellett iparüzési adót fizetni, ezen településeken nagy árbevételű transznacionális vállalatok is működtettek leányvállalatot (Bódis, 2012; Deák, 2012). Egyes vélemények szerint a magyarországi cégalapítások hátterében a „körhinta” típusú áfacsalás technikája is meghúzódhat.

Az, hogy hazánk az ide irányuló befektetések útján még miként lehet érintett az offshore világ pénzáramlásaiban egy statisztikai problémaként fölmerült jelenség is szemlélteti. 2006 óta a Magyar Nemzeti Bank a fizetési mérleg elkészítéséhez a külföldi tartozás és adósságmutatókat kétféle szemléletben is elkészíti. Ugyanis számos olyan külföldi tulajdonú, magyar székhellyel

rendelkező vállalat is működik hazánkban, amelyről az feltételezhető, hogy pénzügyi eszközeit nem használja érdemi reálgazdasági tevékenységei finanszírozására, hanem csak (nagyobb nemzetközi vállalatcsoport részeként) más vállalatrészeket finanszíroz, azok között pénzügyi közvetítő funkciót lát el. Az ilyen speciális célú vállalatok (*magyarul SCV, Special Purpose Vehicle SPV angolul*) ismérveiről ismét nem rendelkezünk közösen elfogadott nemzetközi ismérvekkel, maga az MNB az OECD ajánlásait vette alapul, ezen vállalatok azonosítása érdekében. 2006-ban ez alapján még 768 ilyen vállalatot tartott nyilván az MNB (VG, 2006), míg 2011-re számuk már 500 alá csökkent. Az SCV-ket is figyelembe véve a hazánkban befektetett működőtőke-állomány a harmadik legmagasabb lenne a GDP arányában, Luxemburg és Hong-Kong mögött, hozzátevé, hogy SCV-k nélkül számolt adat is a 10. legmagasabb (Koroknai et. al., 2011). Mindez még az SCV-k nélkül számolt adat megbízhatóságának kérdését is fölveti. Ezen vállalatok hazai működése hasonló az offshore-okban tapasztalt funkciókhoz. Megjelenésük egyik oka lehetett például az, az azóta eltörölt rendelkezés, hogy a társaságiadó-alapot a nettó kamatbevétel felével csökkenthették. Ugyanakkor a globális befektetési ciklus egészét szemlélve, könnyen lehet, hogy más országokba, az itt elért adóelőnyt és az átfolyt összegeket már érdemi beruházási tevékenység finanszírozására fordítják. A hazai SCV-ken átfolyó pénzek annyi járulékos hatással járhatnak, mint az offshore célpontokba irányuló tőkeáramlás más formái esetében is, ahol azt a pénzügyi és jogi infrastruktúrát tartják el, amely létükhöz nélkülözhetetlen. Az erre szakosodott hazai tanácsadói, ügyvédi tevékenységről és az itt lecsapódó jövedelemről azonban nincs átfogó képünk. A SCV-k így inkább a közvetett negatív hatása érzékelhető, hogy a bruttó statisztikákban a tartozásállomány torzítva

jelenik meg, amely az ezt alapul vevő hitelminősítőknél elérhető besorolásunkat negatívan befolyásolhatja. Ahogyan az MNB fogalmaz: *„A befektetéseiknek nem a hazai közvetlentőkebefektetések a tényleges célpontjai: a különböző pénzügyi instrumentumokon megjelenő nettó befektetésük hosszabb periódust tekintve közel nulla. Ugyanakkor nagy összegeket mozgatnak rajtuk keresztül, így a tranzakcióik elszámolása különösen a pénzügyi mérleg bruttó szárait növeli meg, ezzel torzítva a nemzetgazdaság pénzügyi folyamatait leíró statisztikákat”* (MNB, 2014)

EGYES MÓDSZEREK AZ OFFSHORE TŐKEÁRAMLÁSBAN

Az offshore területek nagy szerepet játszanak az illegális tevékenységből származó jövedelem eredetének elrejtésében is (pénzmosás). Ugyanakkor leegyszerűsítés lenne az offshore hatását a pénzmosásra redukálni. A következőkben példalózó jelleggel ismertebb tőke kivonási, jövedelemelrejtési technikát, valamint a NAV ezzel kapcsolatos ismereteit tekintjük át.

Nagy jelentőségű adóalap-elvonó gyakorlat a transzferárazás. Az Ernst and Young a kapcsolt vállalkozások körében 2008-ban végzett felmérése azt találta, hogy a vállalatvezetők 70–80 százaléka szerint a transzferárazás „nagyon fontos”, „létfonosságú kérdés” (Silbertzein, 2010). A transzferárazás tudatos adópolitika a több országban leányvállalattal/telephellyel rendelkező vállalatcsoport részéről, amely saját maga állapíthatja meg az azok közötti kereskedelmi árait. A szándékos félreárazás útján olyan országokba csoportosítják a profitot, ahol az alacsonyabb adózás alá esik. Ez a gyakorlat csökkenti a származási országban az adóalapot és a hivatalos bruttó nemzeti össztermék is eltérhet a valóságostól (Pogátsa, 2016). A vállalatiadó-alapot csökkenti a „dup-

la ír” technika is. Ezen technikával egy (például amerikai) multinacionális cég ír leányvállalata rendelkezik az előállított termékhez fűződő jogdíjakkal. Az Írorszáiban bejegyzett cég irányításának székhelye ugyanakkor egy offshore joghatóság területén található. A cég az amerikai adószabályok szerint írnek számít, az ír szabályokra tekintettel azonban offshore (például Kajmán-szigetek) székhelyűnek. A céget az ír szabályokra tekintettel az USA-ban minimális adókötelezettség terheli. Így az adózó vállalatnak, függetlenül attól, hogy származás szerint amerikai, eladásai után az árbevétele egy harmadik piacról származik, az ír adószabályok szerint az offshore-ban érvényes minimális adóalap után kell adót fizetnie. A „holland szendvics” megoldás lényege, hogy a vagyont elrejtő személy a saját forrásait veszi kölcsön önmagától. A műveletben részt vevő személy vagy alapít egy bankot valamely adóparadicsomban és saját magát hitelezi, vagy pedig egy offshore cég bankszámláján lévő összeget biztosítékkal letétbe helyezve egy kereskedelmi bankhoz hitelkérelemmel folya-modik.

A NAV Pénzmosás Elleni Információs Irodájának 2015. évi jelentése (NAV, 2015) hazánkban két meghatározó pénzmosási formát tart nyilván: Az első forma a tranzit fizetési számla alkalmazása. Itt az átutalások jellemzően külföldi székhelyű hitelintézetek által vezetett fizetési számlákról érkeznek, illetve a küldő országtól eltérő országban, akár offshore központokban bejegyzett, külföldi székhelyű hitelintézethez utalják tovább az összegeket. A továbbutalások többnyire azonos összegben rövid időn belül történnek. Az átvezetések általában offshore intézmények fizetési számlái között folynak. Megfigyelhető az is, hogy alvó számlaként használják az offshore társaság fizetési számláját. A jóváírt összeg évekig a fizetési számlán található, majd változatlan összegben kezdeményezik az átutalását vagy felvételét. A NAV azt fel-

tételezi, hogy a pénzmosás alapbűncselekményét ezekben az esetekben külföldön követik el, a Magyarországon vezetett fizetési számla alkalmazása pedig a bűncselekményből származó pénzeszközök eredetének elfedésére, leplezésére szolgálhat. A másik elkövetési forma esetében belföldi adóalany tevékenységével összefüggésbe hozható offshore társaságok fizetési számláit külföldi székhelyű hitelintézeteknél nyitják meg az offshore társaság részére. A NAV jelentése szerint az ebben a körben folytatott banki műveletek az offshore társaság és a magyarországi székhelyű gazdasági társaságok, illetve üzletfelek között jellemző a kölcsön nyújtása, tulajdonosi hitel nyújtása, törzstőke befizetése, betét lekötése, osztalék, osztalékélelőleg átutalása, üzletrészek vételének, eladásának kiegyenlítése, követelésvásárlás, kamatjováírások (kamatbevételek) realizálása, újrabefektetése.

AZ OFFSHORE-RAL KAPCSOLATOS EGYES SZABÁLYOK

Az offshore jelenségét az egyes nemzeti jogok és számos nemzetközi megállapodás célozta visszaszorítani. Ezen szabályozási kezdeményezések olyan számosak, hogy kimerítő áttekintésük és értékelésük önálló tanulmányt igényelne. A következőkben a témához közvetlenül kapcsolódó uniós és hazai szabályokat, hazai intézményeket és kezdeményezéseket mutatjuk be röviden. A szabályozási kezdeményezések hatékonyságát és konkrét hiányosságaikat itt nincs lehetőség értékelni, de azt előre kell bocsátani, hogy ezen szabályozók összessége nem eredményezte az offshore tőkeelvonás felszámolását.

Az Európai Unió Tanácsának 2003/48/EK-irányelvének célja az, hogy lehetővé tegye az egyik tagállamban kamat formájában keletkező, de egy másik tagállamban illetőséggel bíró kamat megfizetésére jogosult magánsze-

mély részére fizetendő tőkejövedelemnek az illetőség szerinti tagállam jogszabályainak megfelelő adóztatását. Az irányelv érvényesülését a magyar jogban az adózás rendjéről szóló törvény, valamint a személyi jövedelemadóról szóló törvény biztosítja. Az irányelv előírja egy, a kifizetőtől eltérő uniós országban illetőséggel bíró, tőkejövedelemre jogosult magánszemély esetében a kifizető által, a letelepedése szerinti uniós ország illetékes hatósága részére kötelezően szolgáltatott információ minimális tartalmát. A kifizető által szolgáltatott információk között a kamatokat el kell különíteni az irányelvben meghatározott kamattípusoknak megfelelően. Ugyanakkor az egyes tagállamok korlátozhatják az információk kötelező minimális tartalmát, például a kamat vagy a jövedelem teljes összegére. Az irányelv automatikus információcsere mechanizmusról is rendelkezik, előírja a kifizető uniós országának illetékes hatósága számára, hogy évente tájékoztassa a kamatra jogosult illetősége szerinti uniós ország hatóságát. A 2003/48/EK-irányelv nem terjed ki például a kamatozó értékpapírokkal egyenértékű pénzügyi eszközökre és a kamatozó értékpapírok közvetett birtoklására szolgáló egyes módokra. Erre tekintettel fogadták el az irányelvet módosító 2014/48/EU-irányelvet, amelyet az uniós országoknak a fennálló helyzet orvoslása céljából 2016. január 1-jéig kell a nemzeti jogukban átültetniük. Az irányelv ellenzői közé tartozott az Európai Bankszövetség, Ausztria, Belgium és Luxemburg pedig az irányelv egyes rendelkezései alóli átmeneti mentesség lehetőségével élt. Ezen országok az automatikus információcserében való részvétel helyett 2011-től 35 százalékos forrásadóval sújtják a nem saját állampolgárnak fizetendő kamatokat. Az irányelv fő hiányosságaként tartják nyilván, hogy kamatkifizetésre jogosultként csak természetes személyek jönnek számításba. A szabályozás kijátszását egyszerűvé teszi az, hogy nem természetes személyek

vagy eltérő jogcímek mögé rejtve a jövedelem kikerül az irányelv hatálya alól.

Átláthatóság

Az Alaptörvény 39. cikk (1) szerint a központi költségvetésből csak olyan szervezet részére nyújtható támogatás vagy teljesíthető szerződés alapján kifizetés, amelynek tulajdonosi szerkezete, felépítése, valamint a támogatás felhasználására irányuló tevékenysége átlátható. A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény és a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény határozza meg az átlátható szervezet fogalmát. Átlátható szervezet a magyar állam, az önkormányzatok, a külföldi állam. Átlátható továbbá az olyan belföldi vagy külföldi jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet,

- amelynek tulajdonosi szerkezete, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény szerint meghatározott tényleges tulajdonosa megismerhető
- és az EU-ban vagy olyan államban rendelkezik adóilletőséggel, amellyel Magyarországnak a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezménye van,
- valamint nem minősül a társasági adóról és az osztalékadóról szóló törvény szerint meghatározott ellenőrzött külföldi társaságnak,
- illetve a gazdálkodó szervezetben közvetlenül vagy közvetetten több mint 25 százalékos tulajdonnal, befolyással vagy szavazati joggal bíró jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet tekintetében az ismertetett feltételek fennállnak.

Átlátható szervezet az az a civil szervezet is, amelynek vezető tisztségviselői megismerhe-

tők és székhelye az EU-ban vagy olyan államban van, amellyel Magyarországnak a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezménye van.

A fogalom végigvonul egyéb jogszabályokon is: a nemzeti vagyonról szóló törvény szerint az állam és a helyi önkormányzat nem alapíthat olyan gazdasági társaságot, és nem szerezhethet részesedést olyan gazdasági társaságban, amely vagy amelynek valamely tagja nem átlátható. A törvény kimondja, hogy nemzeti vagyon tulajdonjogát átruházni természetes személy vagy átlátható szervezet részére lehet. Az államháztartásról szóló törvény (áht.) szerint költségvetési támogatás abban az esetben biztosítható, ha a támogatási igény benyújtója átlátható szervezetnek minősül. A nemzeti otthonteremtési közösségekről szóló 2016. évi XV. törvény alkalmazásában „szervező” csak átlátható szervezet lehet. A közbeszerzésről szóló törvény (kbt.) úgy rendelkezik, hogy nem lehet ajánlattevő, aki a 2007. évi CXXXVI. törvény szerint nem átlátható vagy nem olyan államban van bejegyezve, amellyel Magyarországnak kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezménye van.

A transzferárazás jelenségét a társasági adó körében szabályozzák. A társasági és osztalékadóról szóló törvény (tao-törvény) 18. §-a szerint, ha a kapcsolt vállalkozások egymás közötti tranzakcióikban a szokásos piaci ártól eltérő árat alkalmaznak, úgy a társaságiadó-alapot megfelelően módosítani kell. Az offshore jelenség pénzmosással összefüggő dimenzióit a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2005/60/EK-irányelvét iktatta be a hazai jogba a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény. A törvény meghatározott esetekre előírja, hogy az erre kötelezett szolgáltatást nyújtó kör a nem természetes személyek esetén az úgynevezett tényleges tulajdonos

(*beneficial-owner*) kilétét, személyazonosságát is megállapítsa. Tényleges tulajdonos elsősorban az a természetes személy, aki

- jogi személyben vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetben közvetlenül vagy közvetve a szavazati jogok vagy a tulajdoni hányad legalább huszonöt százalékaival rendelkezik,
- ha a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet nem a szabályozott piacon jegyzett társaság, amelyre a közösségi jogi szabályozással vagy azzal egyenértékű nemzetközi előírásokkal összhangban lévő közzétételi követelmények vonatkoznak.

Magyarországon a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala szervezetében működő Pénzmosás Elleni Információs Iroda látja el a pénzügyi információs egység feladatait. A nemzetközi előírások szerint az államok központi hatóságot jelölnek ki, amely a pénzmosásnyús bejelentéseket fogadja, értékeli és értékelő tevékenysége eredményét bűnüldözési célból továbbítja. E központi egységet hívjuk pénzügyi információs egységnek, angolul *Financial Intelligence Unit*-nak, rövidített nevén FIU-nak.

Kezdeményezések

Az LMP (T/5803) számon nyújtott be törvényjavaslatot, amely többek között az áht., a köztisztviselők jogállásáról szóló törvény (ktv.), a Polgári Törvénykönyv (Ptk.) és a kbt. módosítása útján kívánja megakadályozni, hogy

- állami és kormányzati tisztségviselők offshore tulajdonnal rendelkezzenek,
- a cégbejegyzés folyamatában derüljön ki a társaság „tényleges tulajdonosa”, valamint
- kiterjeszti a költségvetésből és állami önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságokból teljesíthető nem átlátható szervezet

javára teljesíthető juttatásokra vonatkozó tilalmat.

Mindezek alapján a törvényjavaslat is csupán mérsékelt előrelépést jelenthetne, tekintettel arra, hogy a magyar jogban már létező „átlátható szervezet” fogalmának használatát terjeszti ki, illetve az EU-ban a legkisebb közös többszörös elve alapján összeállított offshore lista használatát vezeti be.

A magyar kormány az offshore-ról szóló híradásokra, alkalomszerűen már többször reagált: 2013-ban *Lázár János* miniszter kezdeményezte Svájc, Ausztria és Ciprus megkezesését, az ott lévő magyar betétek felfedése és azok egyszeri, 35 százalékos forrásadóztatása érdekében, valamint kezdeményezte, hogy a NAV, a Belügyminisztérium és a Külügyminisztérium világítsa át a hazai jogszabályi környezetet. Az intézkedés eredményéről nem áll rendelkezésre információ. A nemzetbiztonsági kabinet 2016. április 11-i ülését követően a NAV és a Rendőrség az offshore-t kivizsgáló nyomozócsoportokat hozott létre. Legutóbb a magyarországi offshore-szálak egyenkénti kivizsgálására kérte a kormányfő a belügyminisztert, a titkosszolgálatokat, valamint az adóhivatalt felügyelő minisztert. *Völner Pál* államtitkár szerint 2010 után erősen korlátozták – az állami vagyon esetében pedig kizárták – az offshore tevékenységet, azt azonban önmagában nem lehet betiltani.

A SZÁMVEVŐSZÉKI ELLENŐRZÉS LEHETŐSÉGÉRŐL

Mivel az offshore vagyonkimentés jelentős háttal van a nemzetgazdaságra, ez önmagában indokolhatja, hogy az ezzel kapcsolatos állami feladatellátás független ellenőrző szerv ellenőrzési fókuszába kerülhessen. Felmerülhet a kérdés, hogy van-e létjogosultsága számvevőszéki ellenőrzésnek egy olyan területen, amelynek egyik jellemzője az, hogy egyrészt szabálysze-

rűségi szempontból nehéz a vele kapcsolatos állami feladatok leírása (hiszen az offshore tőke kiáramlásának egy hányada legális formákban történik), másrészt magának a jelenségnek a számszerű feltérképezése is gyermekcipőben jár, miközben az azt lehetővé tevő tényezők jelentős része a nemzetközi gazdasági kapcsolatrendszerben elfoglalt helyzetből adódik. Az alábbi legfőbb ellenőrző intézményi munkaanyagok és jelentések vázlatos áttekintése arra utal, hogy elsősorban az adóhatóságok olyan tevékenységei ellenőrizhetők, amely az offshore vagyonkimentés visszaszorítását célozzák. Ilyen jellegű tevékenység ellátása a magyar adóhatóság esetében is körvonalazható. Bár az itt említett két jelentés nem tér ki rá, de ebben a vonatkozásban megfontolásra érdemes, hogy a már hatályban lévő nemzetközi információcsere egyezmények tényleges alkalmazása is egy esetleges ellenőrzés fókuszát képezze. Ez akkor is egy lehetőséget jelent, ha egyébként tudhatjuk, hogy ezen információcsere egyezmények az offshore jelenségét globálisan nem szorították vissza. Egy ilyen jellegű ellenőrzés arról mégis csak számot tudna adni, hogy az ezért felelős terület milyen erőforrásokkal üzemel és azok elégségesek-e. Rálátása lenne a döntéshozónak az egyezmények végrehajtásáról és annak eredményéről is, illetve monitorozási lehetőségéről.

Az INTOSAI Kitermelő Iparágak Munkacsoportjának egy munkaanyaga (*Schneider – Pilskog, 2015*) felhívja a figyelmet a transzferárazás kapcsán az államot ért vesztség számvevőszéki auditjának fontosságára és lehetséges irányaira. Ahol a legfőbb ellenőrző intézmény nem egy részben állami tulajdonú vállalat ellenőrzésén keresztül lát rá a transzferárazásra, ott is lehetősége van az adóhatóság ellenőrzésén keresztül a terület részbeni ellenőrzésére. A transzferárazásra vonatkozó szabályokban közös, hogy a „piaci ár” megítéléséhez információadási és dokumentációs kötelezettséget írnak elő a vállalatok részére. Az USA számvevőszéke, a GAO 2012-ben négy olyan

adóhatósági programot ellenőrzött (GAO, 2013), amely az offshore-ban menekített tőke repatriálását célozta, a büntetőjogi következmények és az adóbírság mérséklésével, cserébe az adóköteles tőke önkéntes feltárásáért. A GAO a szövetségi adóhatóság számára az egyéb forrásból rendelkezésre álló adatokat is áttekintette és megállapította, hogy az, ezek alapján is feltárható volna offshore tőkekiemenekítést. A GAO azt a javaslatot fogalmazta meg az adóhatóságnak, hogy világosítsa fel jobban az adózókat offshore-ral kapcsolatos kötelezettségeikről, derítse föl egy megalapozottabb módszertan kidolgozásának lehetőségeit, a más forrásból megállapítható offshore vagyonszámlákról és elemezze az első alkalommal offshore számlát bejelentőket.

Az Egyesült Királyság ellenőrző intézményének egyik jelentése (NAO, 2003) az adóhivatal adóval és adójóváírással kapcsolatos csalás elleni tevékenységének ellenőrzéséről szól. A jelentés kiemelten foglalkozik az offshore pénzügyi számlákon és offshore intézményekben megtalálható adóköteles jövedelmekkel kapcsolatos adóhatósági tevékenységgel. A jelentés megállapítja az adóelkerülésben alkalmazott offshore konstrukciók arányát és azt, hogy az adóhatóságnak nem áll rendelkezésre becslése az offshore számlákon található adóköteles vagyonszámlákról és jövedelekről.

Az ellenőrzés az offshore-ral kapcsolatos tevékenységre kiterjedően a következő módszereket alkalmazta: interjúk, a hivatal kockázatelemzésének értékelése, külső tanácsadó által készített „jó gyakorlat” kérdőív alapján, külföldi számvetősékek és kormányzati szereplők „jó gyakorlatnak” minősülő tevékenységével történő összehasonlítás. A jelentés megállapítja, hogy az offshore adóalap-elvonás kiterjedtebbé és komplexebbé vált 1990 óta, az egyes adóhivatal által feltárt esetek rendszerszintű adóalap-elvonás kiterjedt alkalmazására utalnak. Az egyezmények és a nemzeti jogszabályok a felderítés szélesebb lehetőségét kínálják.

Az offshore-ban található adóköteles jövedelmekkel kapcsolatban a jelentés javasolja, hogy az adóhivatalnak a bank és hitelkártya iparág szereplőivel szorosan együtt kell működnie, az információcserre-egyezmény lehetőségeinek kiaknázása érdekében, valamint nyilvánvalóvá kell tennie azt, hogy az offshore vagyonszámlák adóhatósági ellenőrzése fokozottan valószínű.

A NAO 2007-ben közzétett jelentésében (NAO, 2007) a külügyminisztérium, nemzetközösséghez tartozó brit koronabirtokokkal kapcsolatos kockázatkezelését értékelte. Az offshore-nak minősülő koronabirtokokkal kapcsolatban megállapítja, hogy történt előrelépés az OPK-k szabályozását illetően, de a 4 nagyobb OPK ebben jobban teljesít a kisebb szabályozási képességgel bíró offshore területekhez képest. Caicos, Anguilla és Montserrat forrásai nem elégségesek ahhoz, hogy a bonyolult nemzetközi szabályozásnak eleget tegyenek, az Egyesült Királyság kormányának erősítenie kell ezen területek ellenőrzési kapacitását, szabályozási színvonalát.

Az Állami Számvetősékek az offshore témájában az Országgyűlés megkeresését követően nyilvánult meg. A parlament 2016. május 30-án *lefolytatta* „Az offshore-ellenes fellépéshez szükséges lépésekről” című politikai vitát, melyhez az Állami Számvetősékek TÁJÉKOZTATÓ az átlátható szervezetekre vonatkozó követelmények érvényesülésének számvetőséki ellenőrzéséről címmel szakmai anyagot küldött. A tájékoztató elkészítéséhez az ÁSZ kockázatelemzése áttekintette a 2015. évi ÁSZ-jelentésekben az „átlátható szervezet” jogszabályi kritériumával kapcsolatos számvetőséki megállapításokat.

ÖSSZEGRÉS, KÖVETKEZTETÉSEK

Az offshore joghatóságok két lényeges eleme, hogy egyrészt titkosságot biztosítanak az oda áramló tőke eredetének, tulajdonosának,

másrészt kedvező közteherviselési szabályokat, adómentességeket kínálnak. A két feltétel különböző mértékben jelenik meg az egyes konkrét offshore országoknál. Összességében mindez lehetővé teszi, hogy mind a fejlettebb adókultúrájú, jóléti államok, mind a fejlődő országok tőkéi, jövedelmei a forrásország közterheitől mentesen, anonim módon egy adott ponton visszakerülhessenek az üzleti körforgásba.

Mindezekből kitetszik, hogy az államok közötti adóverseny és a civilizált országokban szintén bevett üzleti és banktitok elemei azok, amelyek alapján az offshore körvonalazható. Tehát az, hogy mely államot vagy joghatóságot tekintjük offshore-nak és melyet nem, az nem minőségi, csupán fokozati különbségtétel.

A rossz megítélésű offshore államokat nem egy egyértelmű jogi határvonal, hanem a szabályozás hangsúlyai, illetve az ennek nyomán előálló pénzügyi dinamika jellemzi igazán: A tőkeáramlás – amelynek célpontja az offshore joghatóság – és a célország saját lakosságához képest túlméretes pénzügyi szolgáltató szektor.

Az offshore joghatóság/ország jogi értelemben az állami szuverenitás mögé rejtőzik (Van Fossen, 2003, 2015). Egyes offshore területek ugyanakkor egyértelműen függő viszonyban vannak az Egyesült Királyságtól, a Holland Királyságtól. Az offshore országokban a fejlett világ pénzügyi intézményei, bankjai, ügyvédi irodái kínálják szolgáltatásaikat. Miközben az offshore dollármilliárdos hiányt okoz a fejlett országok költségvetésében is, maguk a fejlett országok, amelyek közül egyesek uniós tagállamok is, előkelő helyen szerepelnek az offshore listákon: Svájc, Luxemburg, az Egyesült Államok Delaware állama vagy az Egyesült Királyság koronagyarmatai.⁷

A '70-es, '80-as években az eladósodó, eredetileg is tőkehiányos, perifériás országok-

ba hitelek formájában beáramló tőkével egy időben, ezekből az országokból nagymértékű tőkeáramlás is megfigyelhető a fejlett országokhoz köthető offshore központokba. Ez a szovjet birodalom és szatelitjeinek nyugati alárendelődésével, a privatizációs vagyonok keletkezése és a működőtőke-beáramlás időszakában is jelentős.

A kilencvenes évektől az eladósodás súlya alatt ezen országok – köztük Magyarország is – jóléti rendszereiket visszaépítették, termelőkapacitásaikat privatizálták. A jövedelmek és a beáramló források egy része ugyanakkor magánszemélyek kezében összpontosult, akik offshore-okba áramoltatva azt, elvonhatták az adott nemzetgazdaság adóigazgatása alól.

Az egyik bemutatott tanulmány szerint, 139 közepesen fejlett országot vizsgálva megállapítható, hogy azokból 2010-re mintegy 7,3–9,3 ezer milliárd USA dollár tőke gyűlt össze offshore pénzügyi központokban. Ugyanezen országok 4,08 ezer milliárd USA dollár külső adósságot halmoztak föl. Vagyis, ha a becslések helytállóak, ezek az országok nem nettó adós pozícióban vannak, hanem akár többletesek is lehetnek.

Bár a tapasztalatok azt mutatják, hogy az offshore vagyonelejtés gyakorlata a szabályozási törekvések ellenére töretlenül fennáll, nem lehetetlen annak visszaszorítása. Ebben a körben annak a számvevőszéki ellenőrzésére mutatkozik lehetőség, hogy az állam illetékes szervei minden tőlük telhetőt megtesznek-e a rendelkezésre álló szabályok, államközi megállapodások érvényesítésére az offshore vagyonnal rendelkező adóalanyok felkutatása érdekében.

Ez az írás csupán egyike lehet azon első kis lépéseknek, amelyek arra irányíthatják a figyelmet, hogy Magyarország és az offshore világ kapcsolatának további, pontosabb feltérképezésére van szükség.

JEGYZETEK

- ¹ E tanulmány keretei között magyarázva Offshore Pénzügyi Központ: OPK közterhek alól a szövetségi adórendszerben adókedvezményt kapjanak.
- ² Az offshore joghatóságok esetén hiányzó pénzügyi átláthatóság egyik megjelenési formája, hogy a pénzmosásellenes nemzetközi szabályok is hiányosan érvényesülnek az adott országban.
- ³ Megfelelő statisztikák esetén az összes állam közötti folyó fizetési mérleg summája zérus kell legyen. A statisztikai nyomon követés elégtelenségét is jelzi, hogy ez nincs így, (lásd Economist, 2011) ezen túl számos egyéb ok is lehet a háttérben, a szabadkereskedelmi politikák például csökkentik a vámigazgatás rálátását a nemzetközi kereskedelmi forgalomra.
- ⁴ Az Egyesült Államok ezen adószabálya lehetővé tette, hogy az export után származó bevétel után fizetendő
- ⁵ Itt most nem érintve azt a problémát, hogy a felzárkózás látszata egyes országok esetében együtt járhat a velük közel azonos fejlettségű „versenytársak” lecsúszásával. Tehát korántsem egy mindenki által és egyszerre megvalósítható felzárkózási stratégia megvalósításáról van szó.
- ⁶ Ahogyan ennek tendenciáját Thomas Piketty be is mutatja, lásd mindehhez Cseh (2015) ismertetését
- ⁷ A Csatorna-szigetek a britek kérésére nem lettek az EU része, Hong-Kong, Macao a kínai és a karibi koronabirtokok az amerikai tőke offshore célpontjai. A londoni City ennek a brit offshore hálózatnak a központja. Lásd még Palan (2015) és Pogátsa (2016)

IRODALOM

- BÓDIS A. (2012): Pannon Power <http://valasz.hu/itthon/pannon-power-58586>
- COBHAM, A. – JANSKÝ, P. – MEINZER, M. (2015): The Financial Secrecy Index: Shedding New Light on the Geography of Secrecy, <http://www.cgdev.org/sites/default/files/CGD-Working-Paper-Cobham-Jansky-Meinze-Financial-Secrecy-Index.pdf>
- CSEH Á. (2015): Fokozódó vagyonfelhalmozás és mélyülő szakadék, avagy a kapitalizmus „gyermekbetegségei”. *Pénzügyi Szemle*, 2015/3
- D. KOVÁCS I. (2012): Magyar offshore-vagyon: mennyi az annyi? <https://atlatszo.hu/2012/08/06/magyar-offshore-vagyon-mennyi-az-annyi>
- DAVIS, M. B. (2008): Gray Areas of Offshore Financial Centers. University of Tennessee – Knoxville
- DEÁK B. (2012): A szlovákoknak Magyarország lett az adóparadicsom, <http://www.napi.hu/ado/a-szlovakoknak-magyarorszag lett az adoparadicsom.526857.html>
- FOAD, H. (2012): The Determinants of Offshore Financial Center Investment http://foad.sdsu.edu/~hfoad/OFCGovFail_v1.pdf
- HENRY, S. J. (2012a): The Price of Offshore Revisited, http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2014/04/Price_of_Offshore_Revisited_120722.pdf
- HENRY, S. J. (2012b) Explaining Capital Flight, The Price Of Offshore Revisited Appendix II, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/APPENDIX_II_-_Price_of_Offshore_Revisited.pdf
- HENRY, S. J. (2012c) The Pre-History of Offsho-

re Estimates, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Appendix_1_-_The_Pre_History_of_estimates.pdf

ZOROMÉ, A. (2007): Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0787.pdf>

KAR, D. – CARTWRIGHT-SMITH, D. (2008): Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2002–2006 Global Financial Integrity, <http://www.gfintegrity.org/storage/gfip/economist%20-%20final%20version%201-2-09.pdf>

KAR, D. – SPANJERS, J. GFI (2015): Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2004–2013, http://www.gfintegrity.org/wp-content/uploads/2015/12/IFF-Update_2015-Final-1.pdf

KOROKNAI P. – LÉNÁRT O. R. (2011): A speciális célú vállalatok szerepe a hazai gazdaságban és statisztikában. *MNB Szemle*

KUDRLE, R. T. (2013): The Future of Offshore Finance as a Global Policy Problem, <http://www.smithschool.ox.ac.uk/events/Kudrle%20Future%20of%20Offshore%20Finance%20final.pdf>

KUZNETSOV, B. (2013): Russia, Cyprus, and the „offshore problem”, <https://postsovietpost.stanford.edu/discussion/russia-cyprus-and-offshore-problem>

MCCLENDON, J. K. (2010): Offshore Financial Centers and Tax Havens: Their History and Continuing Existence in an Era of Global Economics, <http://www.stetson.edu/law/studyabroad/cayman/media/document/week-1-mcclendon-part-1.pdf>

MEINZER, M. (2012): Towards multilateral automatic information exchange Current practice of AIE in selected countries <http://www.jku.at/icae/content/e246989/e247020/e252514?showlang=de>

PALAN, R. (2013): The New Dependency Theory, http://www.newleftproject.org/index.php/site/article_comments/the_new_dependency_theory

PALAN, R. (2015): The Second British Empire: The British Empire and the re-emergence of global finance, In: S. Halperin & R. Palan (Eds.), *Legacies of Empire Imperial Roots of the Contemporary Global Order.* (40–68. oldal) Cambridge University Press.

POGÁTSA Z. (2016): *Magyarország Politikai Gazdaságtana*, Osiris Kiadó, 2016.

PRASAD, E. – RAJAN, R. – SUBRAMANIAN, A. (2007): The Paradox of Capital Finance and Development, March 2007, Volume 44, Number 1

SCHNEIDER, A. – PILSKOG, A. (2015): What is Transfer Pricing? and why should SAIs care about it?, <http://www.wgei.org/revenue-collection/transfer-pricing/what-is-transfer-pricing-and-why-should-sais-care-about-it/>

MURPHY, R. T. (2009): Mapping the Faultlines Defining the Secrecy World Rethinking the language of ‘offshore’, <http://www.financialsecrecyindex.com/PDF/SecrecyWorld.PDF>

ROSE, A. K. – SPIEGEL, M. M. (2006): Offshore Financial Centers: Parasites Or Symbionts ? <http://www.nber.org/papers/w12044.pdf>

SIKKA, P. – WILLMOTT, H. (2013): The tax avoidance industry: accountancy firms on the make, critical perspectives on international business, Vol. 9 Issue: 4, pp.415–443

SILBERZTEIN, C. (2010): Transfer pricing: A challenge for developing countries OECD Observer, http://www.oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/3131/Transfer_pricing:_A_challenge_for_developing_countries.html

SINHA, N. – SRIVASTAVA, A. (é.n.): Offshore Finan-

cial Centers and Tax Havens – An overview, Vienna University of Economics, http://www.nishithdesai.com/fileadmin/user_upload/pdfs/Research%20Articles/Offshore%20Financial%20Centers.pdf

VAN FOSSEN, A. (2003): Money Laundering, Global Financial Instability, and Tax Havens in the Pacific Islands, *The Contemporary Pacific* Vol. 15, Number 2

VAN FOSSEN, A. (2015): Law And Political Economy In Vanuatu's Tax Haven Comparative Law Journal of the Pacific (Special Issue 18): 157–178 (2015)

VAROUFAKIS, Y. (2011): The Global Minotaur – America, the True Origins of the Financial Crisis and the Future of the World Economy, *Zed Books London&New York*

ZUCMAN, G. (2013): The Missing Wealth Of Nations: Are Europe And The U.S. Net Debtors Or Net Creditors?, *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 128, Issue 3

ZUCMAN, G. (2015): The Hidden Wealth of Nations The Scourge of Tax Havens (Presentation) <http://gabriel-zucman.eu/files/Zucman2015SlidesShort.pdf>

GAO (2013): Offshore Tax Evasion: IRS Has Collected Billions of Dollars, but May be Missing Continued Evasion, GAO–13–318: Published: Mar 27, 2013. Publicly Released: Apr 26, 2013

Helvea (2009): Swiss banking secrecy and taxation Paradise Lost?

IMF (2000): Offshore Financial Centers IMF Background Paper, <https://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/back.htm>

IMF (2014): Offshore Financial Centers (OFCs): IMF Staff Assessments, <http://www.imf.org/external/NP/ofca/OFCA.aspx#P>

MNB (2014): A fizetésimérleg-és a külfölddel szembeni befektetésipozíció-statisztikák összeállítása során alkalmazott módszertan –bpm6

NAO (2003): Tackling Fraud against the Inland Revenue Report By The Comptroller And Auditor General HC 429 Session 2002–2003: 28 February 2003, <https://www.nao.org.uk/report/tackling-fraud-against-the-inland-revenue>

NAO (2007): Foreign and Commonwealth Office Managing risk on the Overseas Territories Report By The Comptroller And Auditor General | HC 4 Session 2007–2008 | 16 November 2007, <https://www.nao.org.uk/report/foreign-and-commonwealth-office-managing-risk-in-the-overseas-territories/>

NAV (2015): Éves Jelentés – Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítás Pénzmosás Elleni Információs Iroda

OECD (1998): Harmful tax competition an Emerging Global Issue <http://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>

OECD (2000): Towards Global Tax Co-Operation Report To The 2000 Ministerial Council Meeting And Recommendations By The Committee On Fiscal Affairs Progress In Identifying And Eliminating Harmful Tax Practices, <http://www.oecd.org/ctp/harmful/2090192.pdf>

OECD (2004): The OECD's Project On Harmful Tax Practices: The 2004 Progress Report <http://www.oecd.org/ctp/harmful/30901115.pdf>

Tax Justice Network (2007): Identifying Tax Havens and Offshore Finance Centres http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Identifying_Tax_Havens_Jul_07.pdf

ONLINE FORRÁSOK

<http://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/fatf-compliance-june-2016.html>

<https://index.baselgovernance.org/>

<http://www.oecd.org/countries/monaco/listofunco-operativetaxhavens.htm>

<https://panamapapers.icij.org/>

Leaks reveal secrets of the rich who hide cash offs-

hore, <http://www.theguardian.com/uk/2013/apr/03/offshore-secrets-offshore-tax-haven>

Exports to Mars, <http://www.economist.com/node/21538100>

Offshore cégek a fizetési mérlegben, <https://www.vg.hu/gazdasag/offshore-cegek-a-fizetesi-merlegben-133220/>